

Levensverhalen van geringde steenuilen in de Liemers.

Maarten Hageman

In Nederland worden jaarlijks zowel adulten als pullen van steenuilen geringd. Hoewel van de meeste als nestjong geringde steenuilen nooit meer iets vernomen wordt, is er inmiddels een schat aan gegevens verzameld. Helaas zijn er in Athene nog maar weinig artikelen gewijd aan de resultaten van al dat ringen.

Ringonderzoek kan inzicht geven in de jaarlijkse overleving van adulten, sterfte van jongen in het 1^e levensjaar, dispersie van jongen en doodsoorzaken en daarmee in de oorzaken van de afname van de Steenuil in Nederland. Door het jaarlijks terugvangen van steenuilen in een gebied kom je van sommige uilen meer te weten.

Soms krijg je met bepaalde uilen echt een beetje een band. Zeker als ze al wat op leeftijd komen ben ik altijd blij dat ik de ring weer kan aflezen in de nestkast. Aan de hand van een viertal levensverhalen van geringde uilen uit het gebied waar ik steenuilen ring, probeer ik een beeld te geven van de soms verrassende zaken die er door het ringen van vogels aan het licht komen.

Ver van huis maar in mijn sas.

De levensgeschiedenis van steenuil met ringnummer 3.542.681 begint in het plaatsje Ruinen in Drenthe. Daar wordt ze in mei 1998 geringd in een nest met 3 pullen door de heer Blauw. In 2000 broedt het inmiddels volwassen vrouwtje voor het eerst in een nestkast aan de Oude Maatsestraat in Loil. Maar liefst 92 km van haar geboorteplaats! Een uitzonderlijk grote afstand voor een steenuil. De rest van haar leven zal ze in deze omgeving verblijven. In 1999 heeft ze nog niet in dit territorium gebroed, want toen broedde een ander vrouwtje in de nestkast. In haar, voor een steenuil, relatief lange leven wist ze 13 jongen groot te brengen. De beste broedresultaten, met 12 jongen, had ze van 2000 tot en met 2002. Vanaf 2003 tot en met 2006 wist ze maar 1 jong groot te brengen. Tabel 1 op de volgende bladzijde, geeft een totaal overzicht van broedbiologische gegevens die ik van haar verzameld heb. Op 3 mei 2006 controleer ik haar nog in goede conditie op een broedsel met 4 eieren. Dat is de laatste keer dat ik haar levend in handen heb gehad. Op 26 mei 2006 trof ik haar levensloze lichaam aan in de haar vertrouwde nestkast; zonder kop en zonder eieren. Op haar lijkje is sectie verricht door de heer Beersma uit Doesburg. Zo kwam er een einde aan haar bevroren leven. Ze was zeker een van mijn bijzonderste steenuilen. Een vrouw waar we heel wat van te weten gekomen zijn. Met een kleine snik en traan heb ik afscheid van haar genomen.

Sectierapport van de heer Beersma van steenuil 3.542.681

Figuur 1. Steenuil vrouw met ringnummer 3.542.681, geringd als pull in Drenthe

BEVINDINGEN:

Het betreft een beschadigde adulte Steenuilvrouw. De kop ontbreekt en de beide handvleugels zijn geheel afgekloven, zodat alleen de botjes zijn overgebleven. De borst is eenzijdig vrij diep aangevreten.

Gewicht nog 148 gram, veel vetreserves, eierstok is in productie geweest (dus heeft daarvoor eieren gelegd). Deels gevulde maag – grijze massa met enkele keverschilden.

DIAGNOSE:

Predatie in de nestkast, waarschijnlijk zijn de eieren toen opgegeten samen met de kop van het broedende wijfje. Muizen hebben later aan de handvleugels geknaagd en die schoon leeg gevretten.

Levensverhalen van geringde Steenuilen in de Liemers

jaar	controle	vleugel	gewicht	Eieren	1 ^e ei	jongen	uitgevlogen	bijzonderheden
2000	2 mei	168	200	4	15-4	0	0	Geen
	25 mei	168	182	0		4	4	
2001	5 mei	169	208	4	19-4	0	0	3x huisspitsmuis, 1x bosmuis, 1x veldmuis
	28 mei	168	190	0		4	4	
2002	9 februari	169	225	-	-	-	-	-
	4 mei	170	211	4	12-4	0	0	
	23 mei	168	181	0		4	4	
2003	11 januari	170	203	-	-	-	-	Geringd partner 3.601.452 Steenuil > 2kj
	17 mei	170	232	0	-	-	0	Wel met broedvlek en resten van eieren
2004	5 mei	170	201	3	-	0	0	Vrouwtje wel in nestkast, geen sporen meer van eieren en/of jongen
	28 mei	170	169	0		0	0	
2005	6 mei	170	198	4	8-4	0	0	3 schiere eieren verwijderd
	27 mei	-	-	3		1	1	
2006	3 mei	171	193	4	0	0	0	Steenuil ligt dood in nestkast. Geen spoor van jongen en/of eieren
	26 mei	-	-	-	-	-	-	

Tabel 1. Overzicht broedbiologische gegevens van Steenuil met ringnummer 3.542.681

Oud en trouw.

Op 22 maart 1999 controleerde ik een paartje steenuilen in een in nestkast in Loil. De man bleek op 18 mei 1996 door mij als nestjong geringd te zijn op nog geen 300 m afstand van de ringplaats. In dit nest ringde ik toen 3 pullen. In 1996 verrichte ik helaas nog geen biometrische metingen aan nestjongen, zodat ik niet weet of dit het zwaarste jong was uit het nest. De vleugellengte bedroeg 162 mm. en het gewicht 173 gram. De (naar later bleek) vrouw was niet geringd en ik determineerde haar door het ontbreken van witte punten aan de binnenzijde van de handpennen op een > 2kj. Ze was dus zeker vóór 1998 geboren. De vleugellengte bedroeg 166 mm. en haar gewicht 183 gram.

In mei 1999 zat dit vrouwtje op 4 mooie jongen die dat jaar succesvol zijn uitgevlogen. Dan wordt het stil op deze plek. Tijdens inventarisaties is het territorium steeds bezet, maar de steenuilen maken geen gebruik meer van de nestkast om te broeden. Tijdens wintercontroles worden er ook geen slapende uilen aangetroffen. In mei 2006 vliegt een steenuil weg uit de knoteik waar de nestkast in hangt. Soms zie ik, overdag in de zon op de schoorsteen van de boerderij 1 of 2 steenuilen zitten. Zouden ze daar wellicht een geschiktere broedplaats in gebruik genomen hebben?

Op 3 maart 2007, tijdens mijn jaarlijkse voorjaarscontrole, tref ik de nestkast van 1999 weer een paartje steenuilen aan, beiden zijn geringd. Tot mijn grote verrassing is dit hetzelfde broedpaar als in 1999. Ongelooflijk, mogelijk vormen ze nu al minimaal 8 jaar een paartje. Als dat zo is dan zou dit misschien wel het oudste steenuilenpaar van Nederland kunnen zijn.

De vleugellengte van het mannetje bedraagt 161 mm bij een gewicht van 180 gram. Bij het vrouwtje is dat respectievelijk 168 mm en 190 gram. In mei 2007 is de nestkast weer leeg. Jammer, maar dit paar laat zich nu eenmaal niet zo snel vangen.

Figuur 2. Territorium Steenuil vrouw met ringnummer 3.542.681

Uit de dood opgestaan.

Steenuilen zijn erg trouw aan een eenmaal gekozen territorium en verlaten dit niet zo snel. Meestal als je een nieuwe broedvogel in de nestkast aantreft neem je aan dat de oude broedvogel niet meer leeft en in de tussentijd gestorven is. Dat dit niet altijd de juiste conclusie is bewijst het volgende levensverhaal. In mei 2000 ringde ik een adulte steenuil vrouw op een nest met 3 pullen aan de Doesburgseweg in Loil. De jaren daarna is deze nestkast alleen in 2004 nog een keer bezet. Er broedt dan een ander vrouwtje in de nestkast.

In mei 2007 controleer ik ons dood gewaande vrouwtje in een nestkast aan de Bosslagstraat in Loil op 500 m afstand van haar ring- en voormalige broedplaats. Mevrouw broedt op 4 eieren. Helaas blijkt bij een latere controle het legsel verlaten. Dit territorium was vanaf 2000 tot 2006 onafgebroken bezet door steenuilen, maar niet door haar. Waar zou dit vrouwtje al die jaren uitgehangen hebben? In een gebied waar toch een enorme dichtheid aan nestkasten hangt. Het blijft voor mij een raadsel.

Vrouwenversierder.

In tegenstelling tot de eerdere anekdote over trouw aan elkaar zijn is hier een levensverhaal van een mannetje dat het niet zo nauw neemt met normen en waarden.

Op 3 mei 2004 controleer ik een steenuil die gezellig bij zijn broedende vrouwtje in de nestkast zit. De man bleek al een ring te dragen en was door mij geringd in mei 1999 in een nest met 4 pullen op nog geen 500 m afstand. Dit mannetje was toen het grootste en zwaarste jong van het nest. Het vrouwtje bleek ook geringd. Ze is in mei 2001 in Steenderen geringd door collega-ringer Frans Stam op 12 km afstand in een nest met 3 jongen. Ze broedde op 4 eieren en het mannetje had er zin want er lagen 2 dikke veldmuizen tijdens de controle. Op 28 mei ringde ik er 4 dikke jonge steenuilen. De kippenboer waar ik de nestkast in 2003 ophing legde iedere dag wat eendagskuikens klaar die gretig door de steenuilen werden geconsumeerd. Op 5 mei 2005 is meneer weer in de kast aanwezig, samen met zijn echtgenote. Omdat ze op dat moment maar 1 ei hadden en waarschijnlijk het legsel nog niet volledig was, heb ik, om de controletijd tot een minimum te beperken alleen de ring van het mannetje afgelezen en geen biometrische gegevens genomen. Tijdens een latere controle blijkt het nest verlaten en is het ei nog intact aanwezig. Op 3 maart 2006 is onze man, ondertussen 6 jaar oud, weer aanwezig in zijn vrouwoude nestkast. Meneer heeft een nieuwe partner gevonden. Deze uil bleek wederom door Frans Stam geringd te zijn als nestjong in mei 2005. Ons mannetje heeft dus een mooi groen blaadje aan de haak geslagen. Toch leek ze niet helemaal te bevallen want in begin mei 2006 zit er wederom een ongeringde vrouw in de nestkast, broedend op 5 eieren. Op basis van haar handpennen schat ik haar leeftijd op > 2kj. Helaas wordt dit vrouwtje 14 dagen later door de boer dood gevonden in de buurt van de nestkast. Wat er precies gebeurd is weet ik niet maar in de nacht voordat ze dood gevonden werd is er een hoop lawaai geweest in de buurt van de nestkast. Alarmroepen van steenuilen. Zou er een roofdier in de nestkast geweest zijn?

Groot is onze verrassing als ik begin juni 2006 in de nestkast een paartje steenuilen aantref. Ons mannetje met alweer een nieuw geringd vrouwtje. Wederom als nestjong geringd door Frans Stam. Nu in juni 2005 in de Havikerwaard in een nest met 5 pullen. Wederom dus een jong ding. Als dat maar goed gaat. Ons mannetje rouwt blijkbaar niet zolang om het verlies van zijn partners, Hij verslijt 3 vrouwtjes in nog geen 3 maanden! Welke man zou dat nou niet willen?

Op 3 maart 2007 is meneer weer present in de nestkast met zijn levenspartner uit de Havikerwaard. Blijkbaar was dit een goede keus, want in juni 2007 vliegen er maar liefst 5 jonge steenuilen uit. Ons mannetje is nu 8 jaar oud, een respectabele leeftijd voor een steenuil, en heeft minstens al 4 partners versleten.

Dankwoord

Ik wil de heer Beersma bedanken voor het verrichten van de sectie op het dode steenuilenvrouwtje en Ronald van Harxen voor zijn opmerkingen bij een eerdere versie van dit artikel. En natuurlijk Frans Stam voor zijn aanvoer van verse dames.